

2. Конох А.П. Формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури. *Вісник Запорізького національного університету*: зб. наук. праць. Фізичне виховання та спорт. Запоріжжя: ЗНУ, 2018. №1. С. 31-37.

3. Онопрієнко О.В. Формування базових професійних компетентностей майбутнього вчителя фізичної культури у процесі вивчення фахових дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Черкаси, 2009. 296 с.

4. Самсутіна Н.М. Моніторинг сформованості професійних умінь та навичок майбутніх учителів фізичної культури. *Молодий вчений*. 2017. № 3.1 (43.1) С. 246-249.

**Шандригось В.І., <https://orcid.org/0000-0002-1511-4559>**

**Салук І.А., <https://orcid.org/0000-0002-7058-5513>**

## **ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗМАГАНЬ В АДАПТИВНОМУ СПОРТІ**

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка

**Анотація.** У статті відкривається питання проведення спортивних заходів для спортсменів з інвалідністю. Визначені специфічні вимоги до змагальної діяльності в адаптивному спорті.

**Annotation.** The article opens issue of holding sport events for athletes with disabilities. Specific requirements for competitive activity in adaptive sport are defined.

**Ключові слова** адаптивний спорт, спортсмени з інвалідністю, Паралімпійські, Дефлімпійські ігри.

**Keywords** adaptive sports, athletes with disabilities, Paralympic, Defflympic Games.

**Актуальність теми дослідження.** Оскільки професійно-трудова, громадсько-політична та інші види діяльності для осіб з інвалідністю часто виявляються недоступними, адаптивний спорт може бути єдиною для них можливістю самоактуалізації. Основу адаптивного спорту становлять змагальна діяльність і цілеспрямована

підготовка до неї, досягнення максимальних результатів, удосконалення індивідуальної спортивної техніки завдяки збереженим функціям. Зміст адаптивного спорту спрямований на формування в інвалідів (особливо у талановитої молоді) високої спортивної майстерності й досягнення найкращих результатів у змаганнях з людьми, які мають аналогічні проблеми зі здоров'ям. Адаптивний спорт розвивається у межах таких великих міжнародних рухів, як паралімпійський, спеціальний олімпійський і дефлімпійський.

**Мета дослідження** полягає у визначенні моделі змагальної діяльності спортсменів з інвалідністю.

**Методи дослідження.** Аналіз і узагальнення факторів організації та проведення змагальних заходів в адаптивному спорті.

**Результати досліджень.** У адаптивному спорті, як і в Олімпійському спорті, провідне місце посідають змагання. Спортивні змагання осіб з інвалідністю за аналогією до спорту здорових поділяють на *підготовчі, контрольні, модельні, відбірні та головні*. Також спортивні змагання серед людей з інвалідністю диференціюють на *особисті, командні та особисто-командні*.

Під системою спортивних змагань інвалідів розуміють соціально та історично обумовлену впорядковану цілісність проведення змагань та організації змагальної діяльності осіб з інвалідністю, котра базується на критеріях відповідності кількості, послідовності та придатності змагань організаційній структурі управління видами спорту і спортом інвалідів в цілому. В спорті інвалідів діє дві моделі змагальної діяльності (традиційна і нетрадиційна). Система змагань у Паралімпійському та Дефлімпійському спорті діє за принципом максимального наближення до спорту здорових (традиційна модель). Відповідно, більшість видів спорту з програми Паралімпійських ігор є пристосованими до фізичних обмежень учасників олімпійськими видами спорту. Одним з основних пріоритетів спорту інвалідів є максимальне залучення спортсменів з широким діапазоном фізичних уражень. Тому, у програмі Паралімпійських ігор є види

спорту, що були спеціально розвинуті для спортсменів з інвалідністю. Наприклад, *бочча* – вид спорту для спортсменів з дитячим церебральним паралічем та спинномозковими травмами, *голбол* – вид спорту для спортсменів з вадами зору.

Програма Паралімпійських ігор є надзвичайно важливою та різносторонньою. Від наповнення програми Паралімпійських ігор залежить популярність змагань, їхня привабливість для засобів масової інформації та структур бізнесу, а також спортивна орієнтація інвалідів. Але враховуючи специфічність спорту інвалідів, при включенні виду спорту до програми змагань велику увагу звертають на травматичність певного виду спорту. Перед включенням у програму Паралімпійських чи Дефлімпійських ігор вид спорту повинен бути представлений показовими виступами. Міжнародний паралімпійський комітет спільно з міжнародними спортивними федераціями інвалідів та міжнародними федераціями з видів спорту розробляє регламент про змагання, правила з виду спорту та систему класифікації.

У Паралімпійському спорті існує система рейтингу на зразок Олімпійського спорту. Міжнародні спортивні федерації ведуть рейтинговий облік результатів спортсмена на класифікаційних, кваліфікаційних та офіційних змаганнях і враховують їх при встановленні критеріїв відбору до Паралімпійських ігор. Існують критерії підрахунку рейтингу спортсменів.

В нетрадиційній моделі змагань відсутній загальний рейтинг спортсменів від першого місця до останнього. Усі учасники отримують медалі, грамоти, почесні стрічки тощо. Така модель змагань використовується в Спеціальних Олімпіадах для спортсменів з вадами розумового і фізичного розвитку.

Незалежно від моделі, за якою проводяться змагання, усі заходи за участі інвалідів мають відповідати специфічним вимогам до організації спортивних заходів для спортсменів з інвалідністю:

1. Організатори та заклади, що проводять спортивні заходи мають забезпечити для спортсменів з інвалідністю максимум зручностей.

2. Для зустрічі та відправки спортсменів-інвалідів слід виділяти спеціальний транспорт з урахуванням особливостей нозології та індивідуальних можливостей стану спортсменів.

3. Усі перепони та сходи мають бути обладнані пандусами з перилами, ліфтами тощо.

4. Роздягальні та душові повинні бути обладнані додатковими поручнями та стільцями.

5. Місця для проживання спортсменів доцільно організовувати поруч із спортивними спорудами. Для готелів, де поселяють спортсменів з інвалідністю, обов'язковою умовою є наявність ліфтів із широкими дверима або виділені кімнати на першому поверсі з проживанням, в тому числі і для супроводу.

6. Харчування спортсменів організовується в комфортних приміщеннях з обов'язковою роботою обслуговуючого персоналу. Добровільними помічниками-волонтерами можуть бути студенти медичних, спортивних, педагогічних вишів, курсанти військових училищ, слухачі семінарій тощо.

7. Для створення оптимального психоемоційного клімату змагань дуже важливо, щоб медична класифікація спортсменів відбувалася із справедливою і максимально об'єктивною оцінкою.

8. До роботи у суддівських бригадах залучаються досвідчені, кваліфіковані та не упереджені судді, бо дуже високою є вартість суддівської помилки.

9. Необхідною умовою для успішного проведення спортивних змагань є спілкування спортсменів з інвалідністю зі здоровими людьми, проведення різноманітних додаткових заходів.

**Висновки.** Установлено, що розроблена міжнародним паралімпійським комітетом та федераціями з видів спорту система змагальної діяльності може сприяти у досягненні спортивної майстерності та високих результатів людьми, які мають проблеми зі здоров'ям.

### **Список літератури.**

1. Бріскін Ю. А. . Спорт інвалідів : [підруч. для студ. ВНЗ фіз. виховання і спорту] / Ю. А. Бріскін – К. : Олімпійська література, 2006. – 263 с. – ISBN 966-7133-79-6

2. Бріскін Ю.А. Організаційні основи Паралімпійського спорту: навчальний посібник. - Л.:“Кобзар”, 2004. - 180 с., іл.

3. Roztorhui M. The training system of athletes with disabilities in strength sports / Mariia Roztorhui, Alina Perederiy, Yuriy Briskin, Olexandr Tovstonoh // Sportlogia. – Banja Luka, 2018. – Т. 14, N 1. – Р. 98-106. , 2018. – Т. 14, N 1. – Р. 98

**Ladyka Petro**

**<https://orcid.org/0000-0003-1721-7196>**

## **FEATURES OF TEACHING SPORTS AND PEDAGOGICAL DISCIPLINES IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION**

Volodimir Hnatyuk Ternopil National Pedagogical University

**Abstract.** This article is devoted to the study of the peculiarities of teaching sports and pedagogical disciplines in institutions of higher education. This topic is important because it requires careful analysis and consideration of various aspects of the education of students who are preparing to work in the field of physical culture and sports. The article highlights the key aspects of such teaching. The article helps teachers of higher educational institutions to improve the methods of teaching sports and pedagogical disciplines and to prepare high-quality specialists for the field of physical culture and sports.

**Keywords:** Higher education, Sports and pedagogical disciplines, Methodical approaches, Training of specialists in the field of sports, Optimization of teaching

**Relevance of research.** In modern society, attention to a healthy lifestyle and physical activity is growing. Sports and